

Sofronoff-suku perhekuvassa Karkun Ellivuoressa.

Pohjanmaalta Vienan kautta kauppamiehiksi Satakuntaan

Ei tiennyt Teräsen kaskitalonpoika lähtiessään 1500-luvun puolimaissa Säämingin seudulta kohti pohjoista, että hänen jälkeläisensä asuisivat Vienassa lähes vuosisadan ja samalla kiertelisivät laukkukauppiaina erityisesti Satakunnassa, ennen kuin he asettuivat pysyvästi lähinnä maakauppiiksi. Monet heistä kokeilivat onneaan kaupunki- ja tukkukauppiainakin ja osa onnistui.

Suomen suvun vuosituhantisella taipaleella kantasuomalaiset hajaantuivat eri tahoille, pirstoutuivat palasiksi, jotka sitten sulautuivat vieraisiin tai taistelivat olemassaolostaan. Samanheimoisetkin vieraantuivat keskenään, kuten kävi karjalaisten. Raja siirtyi vuodesta 1323, mutta jäi ainaseksi halkomaan Karjalan asutusta. Heimotunne ei kyennyt torjumaan valtiollisten ja uskonnollisten olojen vaikutuksia. Karjalainen oli venäläisen mukana, kun iskettiin suomalaiskyliin ja suomalaisten voitonpäivänä savusivat karjalaiskylät. Suomenpuoleinen merkitsi ”ruotsia” ja vienalainen kauppias rysää.

Vienan laukkukauppias oli vuosisatoja tuttu kautta Suomen. Nimenomaan Uhtua, Vuokkiniemi, Kontokki ja Kiestinki olivat Vienan laukkukaupan tukialue. Vienan yhteyksiin oli Ruotsin kunin-

gas Kaarle IX kiinnittänyt 1600-luvun alussa huomiota yrittäessään turhaan vallata Itä-Karjalan, jota myös poika Kustaa II Aadolf pyrki tuloksetta saamaan haltuunsa. Sitteen huomio siirtyi Puolan ja Saksan suuntaan eikä enää vakavasti suuntautunut Itä-Karjalaan.

Laukkukauppa lisääntyi merkittävästi 1800-luvun kuluessa varsinkin, kun Suomessa oli maakauppa kielletty vuoteen 1895 asti. Vasta maakauppa-asetus (1868) helpotti vienalaisenkin mahdollisuuksia perustaa puoteja. He veivät tietoa Suomesta, joka kangsteli vienalaisen mielisissä melkein kultamaana, mitä todistaa mm. lausahdus ”kun tulee Suomeen, on kuin tulisi paratiisiin”. Laukkumiehiä asettui 1870-luvun alussa vakinaisiksi maakauppiiksi ja eräät tukkukauppiaksi. Tällaisista mainittakoon Laihialle kauppansa pystyttänyt Mitrofanoff sekä Raumalle muuttanut Ivan Sofronoff.

Pohjalaisilla ja vienalaisilla oli vilkas kanssakäynti jo Ruotsin-aikana. Tavaroita vaihdettiin keskenään, ja vienalaiset saapuivat Oulujärven vesistön kautta Pohjanmaalle kauppaan tekemään. Ruotsin hallitsija yritti turhaan 1300-luvulta saakka rajoittaa heidän kauppaansa markkinoille. Kun 1600-luvulla perustettiin runsaasti kaupunkia ja

ensimmäiset myös sisämaan, pyrittiin tällöin saamaan maakauppa ja vienalaisen kaupanteko kuriin. Kajaani, Kuopio ja Brahea oli tarkoitettu vetämään vienalaisen kauppaa puoleensa, mutta valtaosa siitä lipui näiden ohi. Brahea lopetti kaupan puutteessa toimintansa Lieksan tienoilla eikä Kuopio päässyt kunnan kaupungiksi. Se perustettiin uudelleen 1785 vetämään Vienan-kauppaa puoleensa. Heikosti yritys nytkin onnistui.

Pohjalaisten ja vienalaisen kansakäyminen eri rajoittunut vain kauppaan, vaan myös avioliittoja solmittiin. Niinpä talollisen poika Timo Teräinen tuli Ruotsin-ajan lopulla kotivävyksi Uhtuan Lamminpohjaan. Hänelle syntyi useita lapsia, joista Lammelan, Soveron ja Alangon haarojen kantaisa oli Ivan Timonpoika (Timofejeff) ja äiti Elisabet Saneljeva, molemmat kreikkalaiskatolisia.

Kun Nifont eli Nikolai syntyi Ivanin vanhimpana, eloonjääneenä poikana joulukuun 13. päivänä 1844 (u.l. 25.12.1844), hänet kastoi lähes vuotta myöhemmin pappi Andrei Userdoff. Ivanilla oli muitakin sisarusia, joilla oli poika Teodor (myöh. tekkala) sekä Max, joka otti nimekseen Timonen. Nikolain Evdokia-sisar syntyi vuonna 1849 sekä veljet Ivan (s.

21.7.1852, k. 15.5.1909) ja Simon (s. 17.4.1855, k. 10.6.1919). Nikolai ja Ivan kulkivat isä-Ivanin mukana kauppareissuilla Satakunnassa, Ivan-poika jäi vuonna 1874 pysyvästi Raumalle asumaan mentyään raumalaiskauppiaan tyttären Karoliina Lehtisen kanssa. Hän avasi 1875 lankonsa Fredrik Lehtisen kanssa sekatavarakaupan.

Kun Ivan Sofronoff sai vuonna 1880 kansalaisoikeudet, kauppa sai nimeksi Toiminimi Lehtinen & Sofronoff, joka pian kohosi merkittäväksi tukkuliikkeeksi ja välitti runsaasti tuotteita maakauppiaille ja kaupunkien porvareille. Ivanin kuoltua hautausjuhlahallisuuksista painetussa kirjasssa todetaan:

”Ivan Sofronoff loi wankan miljoonaliikkeen siitä huolimatta, että hänellä alkusi oli suoritettavana luottoon y.m. nähden ankara taistelu erilaisia ennakkoluuloja vastaan. Sofronoff oli wieras tulokas Raumalla... Kywyllä, wäsymättömällä toimeliaisuudelle ja pikkumaisuudesta wapaalla laajakatseisella suuruudella murtaen ennakkoluulojen wastustuksen, hän itse hankki itselleen ulko- ja kotimaisen liikemaailman kannatuksen. Raumalla ei siihen aikaan ollut pankkiliikettä, joten wekselit olivat naapurikaupungeissa diskontantawat. Tämä tuotti liikemie-

hille paljon hankaluutta. Sen tähden Rauman puutawara-kauppiat ennen pitkää alkoivat siirrellä wexseliään Sofronoffille saaden tältä niiden arwon rahassa. Kun Sofronoff taas näillä ulkomaalaisista hyväksymillä wexseleillä suoritti omia maksettawiaan ulkomaalaisille, kääntyi huomio häneen, niin että luottonsa yhä kasvoi. Näin oli suurliikkeen ensimmäinen edellytys saawutettu.”

Rauman Suomalainen yhdistys lausui: ”Oliko hän siten todellakin kansallisuudeltaan meille wieras? Ei! Nykyään tietää jokainen kansakoulupoikakin, että Wienan kansalaiset owat suomalaisia, owat lähimpiä weljiämme. Onhan wainajan syntymäseutu siinä määrin suomalainen, että juuri siellä iki wanha suomalainen kansallishenki on ilmoille luonut ihanimmat kukkansa, aina muistettavat Kalewalan ja Kantelettaren runot. Pienestä paitaressusta oli wainaja tilaisuudessa näitä runoja kuulemaan. Hän saattoi melkein sanoa Kalewalan sanoilla: ”Niit ennen isäni lauloi, kirweswarta wuollessansa, niitä äitini opetti wäatesänsä wärttinätä.” Suomalaisen kansallishenki oli hänelle ikäänkuin weraan ja ytimiin imeytynyt.” Ivan Sofronoffilla oli yksi poika Vladimir eli Valle (myöh. Sovero), joka muutti pian Helsinkiin ja toimi kiinteistöalalla.

Uhtuan Lamminpohjasta, kauniiden Kuittijärvien tuntumasta teki Nikolai Sofronoff kauppatatkojaan Länsi-Suomeen poiketen usein Kiukaisissa ja sen mahtikylässä Paneliassa, jossa hän aloitti kaupanteon 34-vuotiaana 1878. Ivaniilta hän hankki tavaraa laajassa mitassa. Nikolai oli aikoonut jo aikaisemmin asettua kauppiaksi Euraan, mutta suunnitelma oli rauennut. Hän oli jo Uhtualla asuessaan perustanut perheen, johon kuuluivat vaimo Maria Nikiferova ja pojat Jermi (Jermei), Valle (Vasili) ja Iija (Ivan), jotka ottivat sukunimekseen Lammela. Vaimo ja lapset saapuivat Paneliaan vuonna 1882. Oman ongelmansa muodosti Rauman Ivanin tavoin sopeutumisen uusiin oloihin. Pojat varttuivat kouluikään (Jermi kävi oppikoulua 1889—91) ja vähitellen hyviksi kauppa-apulaisiksi. Valle oleili paljon Raumalla, koska hänen setänsä oli hänet adoptoinut vuonna 1892, minkä Arkangelin kameraalihovin päätös 11.12. vahvisti.

Valle avasi sangen nuorena

liikkeen Hinnerjoelle, jossa hänen enonsa Ivan Dorofejff (myöh. Alanko) oli tavaravälitystä jo kokeillut. Iija aloitti kaupanteon Honkilahdella. Nikolaianoi 1896 itselleen ja pojilleen Suomen kansalaisoi-keutta.

”Teidän Keisarillisen Majesteettinne luona saan mitä syvimmällä alamaisuudella anoa oikeutta samoin lapsilleni Jermeijlle ja Ivanille tulla otetuksi Teidän Keisarillisen Majesteettinne alamaiseksi Suomen Suuriruhtinaskunnassa ja alamaisimmin minä sen vuoksi liitän mukaan erilaisia todistuksia. Jään edelleenkin syvimpään alamaisuuteen, kunnioitukseen ja uskollisuuteen. Teidän Keisarillisen Majesteettinne kaikkien alamaisimmin uskollisin alamainen Nifont Ivanoff Sofronoff.”

Nikolai Sofronoff oli saanut 22.7.1896 Uhtuan pitäjänvanhimmalta Feodor Kenjefiltä muuttotodistuksen, jossa vedottiin keisarikunnan muuttoasetukseen 19.2.1861. Poikien — 20-vuotiaan Jermeinin ja 15-vuotiaan Ivanin — asevelvollisuudesta pitäjänvanhin totesi seuraavaa:

”Mitä Jermei ja Ivan Sofronoffiin tulee ovat esteet pois vedoten valtakunnan yleiseen asevelvollisuuteen vuodelta 1874.” kenraalikuvernöörin kansliasta tuli 23.12.1896 tyyli päätös:

”Koska Nifont Ivaninoff Sofronoffin sekä tämän poikien Jermeinin ja Ivanin sisäänkirjoittamisesta Suomessa käy ilmi, että viimeksi mainitut ovat saavuttaneet viidentoista vuoden iän ja siis ovat alistetut asevelvollisuuden täyttämiseksi Venäjän keisarikunnassa, eikä siis tätä nykyä voida Suomen kansalaisiksi ottaa”. Jermi ja Iija eivät saaneet vielä kansalaisoi-keutta.

Jermi kävi kutsunnassa Uhtualla ja suoritti asevelvollisuuden Tsarskoje Selossa ja Novgorodissa, pääsi aliupseeriksi vuonna 1899 ja Iija seurasi pian veljeään. Sukulaiset olivat vilkkaassa kirjeenvaihdossa Jermin kanssa. Andrei Dorofejff (myöh. Alanko) kirjoitti 12.2.1899 (Suomelle raskaan helmikuun manifestin aikoihin) serkulleen Raumalta:

”Hyvä weli! Enoni (Ivan Sofronoff, RR) matkusti tänään Tampereen markkinoille ja pyysi minua sinulle lähettämään rahaa, joka myötäseuraa. Ikäwä asia oli, kuin jouduit sinne, vaan ehkä voit päästä vielä pois, ennen ai-

kaa. Me olemme täällä kaikki terweenä muut paitsi emäntä (Ivanin vaimo, RR) on nykyään Berliinissä ja Walle on myöskin siellä. Molemmat owat sairaana erään professorin hoidon alla... Liikkeemme on ollut entisellään. Ivana (Ivan Dorofejff-Alanko, RR) on nykyään Uudessakaupungissa. Liike hänellä on vielä ollut huonomaista, vaan ehkä tuo vähitellen paranee, kuin tulee paikkakunnalla tutuksi.” Jermi palveli maailmansodan aikana Venäjän armeijassa, joutui Riihanlahden taistelussa saksalaisten vangiksi, sairastui ja kuoli Nürbergissä 14.2.1918.

Leskeksi jäätyään Nikolai solmi uuden avioliiton euralaisen Vendla Sofia Stenbergin kanssa 1800-luvun loppuvuosina, ja tästä syntyi runsaasti lapsia, mutta pidemmälle jäi eloon vain pojat Pavel eli Paavo ja Teodor eli Teuvo. Nikolai perusti Kiukaisten Köylypolveen uuden kaupan ja luovutti päällikkeen Jermi-pojalleen. Nikolai kuoli kaulinna kesäpäivänä 1907. Sofia-leski piti kauppa ja koulu poikiaan. Paavo kävi Rauman ja Teuvo Jyväskylän seminaarin.

Nikolain nuorempi sisar Evdokia syntyi vuonna 1849 ja

meni avioon uhtualaisen Dorofejffin kanssa. Evdokialle syntyi neljä lasta: Ivan, Andrei eli Antti, Sakari ja Anni. Näistä vanhin — Ivan eli Iivo — toimi kauppiana Hinnerjoella ja Uudessakaupungissa mutta päätyi lopulta etäiseen Kuruun ja muutti nimensä Alangoksi. Antti Dorofejff-Alanko (s. 16.7.1872) oli kauppiana Raumalla ja seurasi Ivan-enonsa jalanjalkia. Opintielle, varatuomariksi, nimismieheksi ja poliisimestariksi kohonnut Sakari Alanko toimi Kurussa ja loppuaikana Tampereella sekä otti aktiivisesti osaa Vienan Karjalaisten Liiton ja Karjalan Sivistysseuran toimintaan kuolemaansa (1943) asti. Anni Dorofejff meni avioon uhtualaisen kansanvalistajan Iivo Mitrofanoffin eli Kaukoniemen kanssa.

Uhtuan Ivan Timofejffin nuorin poika Simon antautui veljiensä tavoin kauppa-alalle ja päätyi Satakunnan Euraan. Suomen kansalaisuuden hän haki ja sai 1907. Hän meni vuonna 1889 avioon euralaisen 25-vuotiaan Vaanin kartanossa olevan Rosa-neitosen kanssa, ja heille syntyi viisi lasta. Näistä vanhin — Olga — kuoli alle 2-vuotiaana. Vee-ra Sovero eli lääkärinä ja naimattomana, oli innokas su-

Syksyn Uutuudet
saapuneet
Finn Karelialta

FINN Karelia

VIRKE OY
16301 ORIMATTILA
MYYMÄLÄ 918-799 213

Kantokatu 7
HÄMEENLINNA
917-27711

kuihminen ja Viena-aatteen kannattaja. Ivan eli Iivo Sovero (s. 11.8.1894) lähti opintielle. Haaveissa kangasteli aluksi sotilasura, ja hänet valittiin 1915 Moskovan sotilasakademieen. Sodan myllerryksessä hän katsoi parhaaksi ruveta siviiliammattiin, suoritti oikeusopinnot ja maanmittausinsinöörin tutkinnon sekä toimi kuolemaansa saakka Pohjois-Suomen maaoukuden puheenjohtajana. Vaimo oli Tarinaharjun parantolan lääkäri Siilinjärvellä. Heidän ainut lapsensa, lääkäriksi valmistunut tytär meni avioon Pohjois-Suomen maaoukuden puheenjohtajan kanssa. Leonard eli Leon Sovero (s. 28.9.1899) seurasi isänsä kauppamattian Eurassa. Nuorin tytär Olga eli Oili (s. 11.12.1907) oli aviossa Tenholan, sittemmin Helsingin pitäjän nimismiehen Sakari Aaltion kanssa.

Timo Teräinen päätyi Ruotsin vallan lopulla avioliiton myötä Vienaan, runolaulajien ja kaupamiesten keskukselle — Uhtualle. Timon poika vaelteli kauppamatkoilla Pohjanmaalla ja Satakunnassa, ja lopulta Ivanin kaikki lapset asettuivat Suomeen, pojat kauppialalle 1870- ja 1880-luvulla. Rauma, Uusikaupunki, Eura, Kiukainen,

Honkilahti, Hinnerjoki ja Kuru olivat ne keskusseudut, joissa oli Pohjanmaalta Viena muuttaneen Timon Ivan-pojan lasten kauppaliikkeitä ja joista käsin he välittivät muillekin maakauppiaille tavaroita. Etäisempiä sukulaisia oli myös Säkylässä kauppiaina. Vaikka heillä oli pitkä kaupan perinne, joukkoon mahtui naispuolisia lääkäreitä ja miespuolisia tuomareita. Sofronoffien suku on levittänyt eri puolille Suomea, Eurooppaa ja muuta maailmaa. Veri on vetänyt liikkumaan ja kauppaa tekemään.

RAIMO RANTA

Kirjoittaja on Suomen historian apulaisprofessori, aviossa Sofronoff-sukuun kuuluvan kanssa.

Prof. Raimo Ranta.

Varatuomari Riku Paanila Säätiö Väinölän johtoon

Säätiö Väinölä on saanut uuden puheenjohtajan, kun tehtäviä pitkään hoitanut Jukka Talasjoki (Jyskyjärvi) pyysi vapautusta. Hänen seuraajakseen vuosikokous valitsi yksimielisesti varatuomari Riku Paanila Helsingistä, sukujuuret Uhtualta.

Talasjoki hoitaa nyt varapuheenjohtajan tehtäviä, sihteerinä jatkaa Seija Korpela ja taloudenhoitajana/asiamiehenä Toini Anttonen.

Työvaliokunnan jäsenet ovat Riku Paanila, Toini Anttonen, Seija Korpela ja Lyyli Weckroth.

Setukaiset puolustavat kieltään ja perinteitään

Viron karjalaiset eli setukaiset kokoontuivat 9.—10. p:nä lokakuuta ensimmäiseen kansalliskongressiinsa, joka pidettiin kylpyläkaupunki Värskassa. Läsä oli 99 edustajaa setukaiskylistä kahden puolen rajaa.

Keskeisenä kysymyksenä oli esillä oman kielen pelastaminen; se halutaan oppiaineeksi alueen kouluihin. Toinen ja samalla sangen päiväkohtainen asia oli Venäjän viisumi-

käytännön helpottaminen, mikä puolestaan liittyy laajempaan poliittiseen kuvioon.

Neuvostoliitto jakoi Petserin maakunnan elokuussa 1944 kahtia siten, että pääosa siitä liitettiin Venäjän federaatioon. Neuvosto-Eestin vuosi-na hallinnollinen raja ei aiheuttanut erikoisempia ongelmia, mutta Viron itsenäistyttyä tilanne on muuttunut. Kysymys rajan palauttamisesta hiertää maiden muutenkin huononlaisia välejä.

Härkkimien sukua suvun tunnetuimman jäsenen Ogoin patsaalla.

Härkkimien sukuseura

Alvi Härkin Lahdesta valittiin edelleen Härkkimien sukuseuran puheenjohtajaksi Suojärven pitäjäjuhlien yhteydessä Bomballa pidetyssä sukuseuran kokouksessa. Hallituksessa jatkavat Juhani Härkin Nummelasta, Erkki Härkin ja Ilmari Härkin Valtimolta sekä Paavo Harakka Valtimolta. Uusina jäseninä tulivat valituksi Ari Pisto Nurmeksesta ja Mauri Härkin Valtimolta.

Härkkimien sukuseura perustettiin Lahdessa 1980 ja Alvi Härkin on ollut johdossa alusta lähtien. Hallituksen pitkäaikaiset jäsenet Pauli Härkin Kuopiosta ja Mauno Raesalmi Otanmäestä luovuttivat paikkansa nuoremmille.

Suojärvellä Kaitajärven kylässä asunut Härkkimien suku on eräs Suojärven vanhimmista. Suku on tullut tunnetuksi taitavista runonlaulajista. Heistä tunnetuin oli Härkkimen Il'än Ogoi, joka meni naimisiin Jermei Määräsen kanssa Moisienvaaraan.

Ogoilta on tallennettu eri kerääjien toimesta 137 runoa ja loitua joukossa todellisia harvinaisuuksia. Suojärven Pitäjaseura on pystyttänyt tälle Suojärven lauluelmelle pronssipatsaan Bomban pihapiiriin 1981. Patsaan teki suojärveläinen kuvanveistäjä Taisto Martiskainen.

Jo Ogoin isäisä Ingoi lauloi Europeaukselle 1845 mm. luomirunon. Ingoin lapsista Il'än ohella myös Iiva ja Tat'ana saivat runoperinnön haltuunsa.

Sukuseuran jäsenmaksuksi perheeltä päätettiin 30 mk. Varapuheenjohtajaksi hallituksen kokouksessa valittiin Ilmari Härkin ja sihteeriksi Juhani Härkin. Seura on julkaissut 1983 sukukirjan ja tehnyt muutama vuosi sitten oman viirin. Seuraavan kerran päätettiin pitää virallinen kokous kolmen vuoden kuluttua, mutta tapaamiset jatkuvat vuosittain Suojärven pitäjäjuhlien aikana.

Fed'an Pausu, Ignoin Auhtoin Pesan Out'in kahennaksi vanhin lapsi.

TERVETULOA SAVONLINNAN KAUPUNGINTEATTERIIN

Ohjelmistossamme:

Kersti Bergrothin lämmin karjalaishenkinen
KUPARSAARE ANTTI

Aimo Vuorisen menestyskomedia
POIKANI VENÄLÄINEN VAIMO

Lapsille HA-HA-HAUSKA KONSERTTI

Horace McCoy'n vauhdikas
MARATONTANSSIT, ensi-ilta 19.11.

Varaukset ja tiedustelut arkisin klo 8—15,
puh. (957) 273 505.